

ZASTĘPCA
DYREKTORA GENERALNEGO
SŁUŻBY WIĘZIENNEJ

BP.055.1.2018.AB

BIURO RZECZNIKA
PRAW OBYWATELSKICH

WPL. 2018 -03- 29

ZAP. .... NR .....

Warszawa, dn. 29 marca 2018 r.

**Pani
Hanna Machińska
Zastępczyni Rzecznika Praw
Obywatelskich**

Hanna Machińska

W nawiązaniu do pisma nr IX.517.2272.2017.JN z dnia 21 lutego 2018 r. dotyczącego licznych zarzutów kierowanych przez Polski Związek Niewidomych w zakresie trudnej sytuacji w zakładach karnych i aresztach śledczych osób niedowidzących lub niewidomych uprzejmie przedstawiam stanowisko w ww. sprawie.:

1) Opieka lekarska:

Więzienna służba zdrowia realizuje nałożony na Służbę Więzienną ustawy obowiązek zapewnienia opieki zdrowotnej osobom pozbawionym wolności. Opieka zdrowotna realizowana jest na poziomie jednostek podstawowych – zakładów karnych i aresztów śledczych, obejmuje ona świadczenia zdrowotne udzielane w podmiotach leczniczych jednostek penitencjarnych. Więzienne podmioty lecznicze współdziałają z podmiotami pozawięziennymi w przypadkach wymienionych w § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 czerwca 2012 r. w sprawie udzielania świadczeń zdrowotnych przez podmioty lecznicze dla osób pozbawionych wolności tj. w przypadkach konieczności natychmiastowego udzielenia świadczeń w przypadku zagrożenia życia lub zdrowia, konieczności przeprowadzenia specjalistycznych badań, leczenia lub rehabilitacji, konieczności przeprowadzenia badań diagnostycznych z powodu braku specjalistycznego sprzętu (np. tomografia, MRI i inne) lub w czasie przepustki.

W więziennych podmiotach leczniczych uwzględniane są prawa pacjenta określone w ustawie z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz.U.2012.159 z późn. zm.), z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z przepisów Kodeksu karnego wykonawczego. Kontakt z lekarzem podstawowej opieki zdrowotnej odbywa się z inicjatywy osadzonego, natomiast badania diagnostyczne, konsultacje specjalistyczne lub leczenie szpitalne wymagają skierowania lekarskiego. Zgodnie z obowiązującymi przepisami każdy osadzony przy przyjęciu do AŚ/ZK jest badany przez lekarza, który wydaje zalecenia odnośnie dalszego postępowania w tym np. umieszczenia w celi przystosowanej dla osób niepełnosprawnych, bezpłatnego zaopatrzenia w niezbędne protezy, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze oraz wydaje inne zalecenia dotyczące np. odstępstw od rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 roku

w sprawie regulaminów organizacyjno-porządkowych wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. 2016, poz. 2290) oraz tymczasowego aresztowania (Dz. U. 2016, poz. 2231) wynikające z ewentualnych ograniczeń stwierdzonych u osadzonego niepełnosprawnego.

W Zakładzie Karnym Bydgoszcz Fordon organizowane są w miarę istniejących potrzeb kursy orientacji przestrzennej dla osadzonych z niepełnosprawnością narządu wzroku. W 2017 r. zorganizowano 2 kursy dla 2 osób pozbawionych wolności. Ponadto uprzejmie informuję, że zgodnie z ustawą z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się - Służba Więzienna dysponuje stroną internetową (www.sw.gov.pl) - za jej pośrednictwem w postaci formularza kontaktowego istnieje możliwość komunikowania się w celu uzyskania potrzebnych informacji.

W roku 2017 w podmiotach leczniczych jednostek penitencjarnych zrealizowano 15 809 konsultacji okulistycznych, a w pozawięziennych podmiotach leczniczych 3 782 konsultacje.

2) Dostosowania obiektów więziennych do potrzeb osób z problemami wzroku:

W jednostkach organizacyjnych więziennictwa sukcesywnie, na podstawie między innymi wizytacji i sugestii Krajowego Mechanizmu Prewencji, podejmuje się, w dostosowaniu do realnych potrzeb i możliwości, działania na rzecz osób niepełnosprawnych, mające na celu likwidację barier architektonicznych zarówno w istniejących obiektach, nowobudowanych, jak i na terenach im przyległych. Należy zwrócić uwagę na fakt, że żadna jednostka penitencjarna w Polsce nie jest w pełni i kompleksowo dostosowana dla potrzeb ww. osób.

Biuro Kwatermistrzowsko – Inwestycyjne corocznie sporządza stosowne zestawienie działań podejmowanych przez jednostki organizacyjne Służby Więziennej, mających na celu likwidację barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych. Analizując zgłoszone przez Okręgowe Inspektoraty Służby Więziennej przedsięwzięcia w tym zakresie, należy zauważyć, że praktycznie wszystkie podejmowane działania mają związek z dostosowaniem obiektów więziennych dla potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo.

Jednocześnie, w celu prezentacji zakresu zrealizowanych działań na rzecz osób niepełnosprawnych, niniejszym przedstawiam informację przesłaną przez poszczególne OISW, dotyczącą podjętych w 2017 r. działań, mających na celu likwidację barier architektonicznych w nowych i istniejących obiektach Służby Więziennej.

Jednostki organizacyjne Służby Więziennej w zrealizowanych niżej wymienionych zadaniach inwestycyjnych spełniły przedmiotowe wymogi w:

1. „Rozbudowa budynku widzeń nr 11 w Zakładzie Karnym w Czerwonym Borze”;
2. „Budowa Sali widzeń w Areszcie Śledczym w Suwałkach”;
3. „Rozbudowa budynku penitencjarnego o pomieszczenia ambulatorium w Areszcie Śledczym w Starogardzie Gdańskim”;
4. „Budowa biura przepustek w Zakładzie Karnym w Płocku”;
5. „Przebudowa budynku gospodarczego nr 8 na potrzeby ZOZ w Zakładzie Karnym w Kluczborku”;
6. „Przebudowa budynku byłej pralni na potrzeby oddziału mieszkalnego w Zakładzie Karnym w Gębarzewie”;
7. „Rozbudowa budynku administracji w Zakładzie Karnym w Warszawie Białołęce”;

Ponadto w poniższym zestawieniu przedstawiam liczbę jednostek penitencjarnych, w których w 2017 roku podjęto działania mające na celu likwidację barier architektonicznych w istniejących już obiektach:

1. Kompleksowe usunięcie barier architektonicznych – 4 jednostki penitencjarne;
2. Zakup i montaż dźwigu osobowego (windy) – 3 jednostki penitencjarne;
3. Zakup i montaż platformy dla niepełnosprawnych – 12 jednostek penitencjarnych;
4. Dostosowanie węzła sanitarnego dla niepełnosprawnych – 19 jednostek penitencjarnych;
5. Wykonanie podjazdu (pochylni) dla niepełnosprawnych – 15 jednostek penitencjarnych;
6. Wykonanie poszerzenia otworów drzwiowych z wymianą drzwi – 21 jednostek penitencjarnych;
7. Likwidacja progów, różnic w poziomie podłóg (zabezpieczenie antypoślizgowe) – 4 jednostki penitencjarne;
8. Dostosowanie miejsc na parkingu dla osób niepełnosprawnych – 3 jednostki penitencjarne;
9. Przystosowanie celi mieszkalnej wraz z sanitariatem – 23 jednostki penitencjarne.

Z posiadanych danych finansowych przeznaczono ok. 4,28 ml zł na kompleksowe usuwanie barier architektonicznych (jest to całkowity koszt zadań remontowych obejmujących również ww. zakres rzeczowy). Ponadto wydatkowano ok. 1,31 mln zł na dźwigi osobowe, 349 tys. zł na platformy, 231 tys. na węzły, 173 tys. zł na podjazdy, 1,28 mln zł na otwory i drzwi, 133 tys. zł na likwidację progów i podłóg, 6,95 tys. na parkingi oraz 708 tys. zł na dostosowanie cel.

3) Pomocy i wsparcia w codziennym ich funkcjonowaniu:

Z zebranych informacji wynika, że na dzień 1 marca 2018 r. w zakładach karnych i aresztach śledczych przebywało 85 osadzonych niewidomych lub niedowidzących.

Służba Więzienna podejmuje wiele działań zmierzających do poprawy jakości odbywania kary pozbawienia wolności dla osób z niepełnosprawnościami.

Z uwagi na fakt, iż kodeks karny wykonawczy w sposób szczegółowy definiuje metody, sposoby i rodzaje prowadzenia oddziaływań penitencjarnych wobec osób niepełnosprawnych intelektualnie, nie odnosi się natomiast w przedmiotowym zakresie do niepełnosprawnych fizycznie i ich szczególnych potrzeb, przyjęto więc zgodnie z definicją Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), że osoba niepełnosprawna to taka, która nie może samodzielnie, częściowo lub całkowicie, zapewnić sobie możliwości normalnego życia indywidualnego i społecznego na skutek wrodzonego lub nabytego upośledzenia sprawności fizycznej lub psychicznej. W przepisie określono szczegółowe zasady postępowania z wyżej wymienionymi skazanymi oraz obowiązki kadry penitencjarnej w zakresie prowadzenia oddziaływań. Konieczność określenia zasad postępowania w zakresie ww. zagadnień wynikała z obowiązujących standardów międzynarodowych, w szczególności Rekomendacji Rec (2006)2 Komitetu Ministrów do państw członkowskich Rady Europy, w sprawie Europejskich Reguł Więziennych, które wskazują kategorie więźniów szczególnie wrażliwych oraz Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych z dnia 13.12.2006r. ratyfikowanej przez Polskę w dniu 6.12.2012r.

W zarządzeniu Dyrektora Generalnego Służby Więziennej nr 19/16 z dnia 14 kwietnia 2016 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia i organizacji pracy penitencjarnej oraz zakresów czynności funkcjonariuszy i pracowników działów penitencjarnych i terapeutycznych oraz oddziałów penitencjarnych unormowano sposób prowadzenia

oddziaływań penitencjarnych uwzględniających szczególne potrzeby skazanych niepełnosprawnych oraz konieczność zapewnienia ich traktowania w sposób zapobiegający dyskryminacji. Zapisano, że prowadzenie oddziaływań penitencjarnych wobec osób niepełnosprawnych powinno sprzyjać ich integracji społecznej i przystosowywaniu do samodzielnego życia. W prowadzeniu oddziaływań penitencjarnych wobec osób niepełnosprawnych uwzględnia się w szczególności potrzeby:

- 1) uwrażliwiania ogółu osadzonych na szczególną sytuację osób niepełnosprawnych oraz kształtowania postawy akceptacji i poszanowania ich odmienności;
- 2) podejmowania działań mających na celu niwelowanie uprzedzeń i stereotypów wobec osób niepełnosprawnych;
- 3) aktywnego włączania w dostępne dla wszystkich skazanych programy resocjalizacyjne i zajęcia kulturalno-oświatowe;
- 4) obejmowania zatrudnieniem, szkoleniem zawodowym i umożliwiania udziału w zajęciach sportowych, z uwzględnieniem wskazań lekarskich dotyczących stanu zdrowia;
- 5) organizowania w miarę możliwości terapii zajęciowej;
- 6) wspierania tożsamości językowej osób głuchoniemych poprzez stworzenie możliwości nauki języków migowych;
- 7) współpracy w realizowanych przez więzienną służbę zdrowia programach promocji zdrowia;
- 8) organizowania kursów zawodowych dla skazanych opiekunów osób niepełnosprawnych;
- 9) współpracy z instytucjami i organizacjami pozarządowymi, których działalność jest ukierunkowana na pomoc osobom niepełnosprawnym.

Osadzeni, u których lekarz stan zdrowia ocenił jako uniemożliwiający samodzielne funkcjonowanie oraz wymagającym opieki i pomocy innych osób zapewnia się pomoc osadzonych posiadających odpowiednie kwalifikacje, zatrudnionych jako opiekunowie osób niepełnosprawnych.

Zmiany przepisów spowodowały uaktywnienie działań skierowanych do niepełnosprawnych, zintensyfikowanie działań w kierunku uwrażliwienia ogółu osadzonych na szczególną sytuację osób niepełnosprawnych oraz kształtowania postawy akceptacji i poszanowania ich odmienności. W tym celu podejmowane były działania polegające na niwelowaniu uprzedzeń i stereotypów wobec osób niepełnosprawnych, poprzez właściwy dobór osadzonych w celi mieszkalnej oraz realizację poszczególnych programów resocjalizacyjnych sprzyjających przygotowaniu do readaptacji społecznej w zakresie kształtowania umiejętności społecznych.

Osadzonym niepełnosprawnym fizycznie, których stan zdrowia lekarz ocenił jako uniemożliwiający samodzielne funkcjonowanie oraz wymagającym opieki i pomocy innych osób, zapewniano pomoc innych osadzonych posiadających odpowiednie kwalifikacje, zatrudnionych jako opiekunowie osób niepełnosprawnych. W tym celu zrealizowano 52 cykle szkolenia zawodowego skazanych pod nazwą „Opiekun osoby starszej lub niepełnosprawnej”. W ramach ww. działań uczestniczyło 549 osadzonych, natomiast 540 było absolwentami tych kursów. Były one realizowane zarówno w ramach szkoleń finansowanych z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, jak i Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020.

W celu właściwego postępowania z osobami niepełnosprawnymi funkcjonariusze i pracownicy (w szczególności pełniący służbę w bezpośrednim kontakcie z osadzonymi) stale poszerzają swoją wiedzę w trakcie różnorodnych szkoleń w zakresie rozumienia deficytów

osadzonych z różnymi typami niepełnosprawności i sposobów ich przewycięzania. Szkolenia te były realizowane z pomocą podmiotów zewnętrznych. W 2017 r. przeprowadzono 76 takich szkoleń dla ponad 3000 funkcjonariuszy wszystkich pionów Służby Więziennej.

Ponadto w celu nabycia podstawowej wiedzy dotyczącej właściwej komunikacji z osobą niepełnosprawną oraz wypracowania adekwatnych i skutecznych zasad postępowania z osobami niepełnosprawnymi na stronie intranetowej Służby Więziennej udostępniono do wykorzystania służbowego podręcznik Judy Cohen pt. „Praktyczny poradnik savoir-vivre wobec osób niepełnosprawnych”. Korzystają z niego funkcjonariusze i pracownicy Służby Więziennej oraz jest on udostępniany również osadzonym.

Osoby niepełnosprawne przebywające w jednostkach penitencjarnych mają zagwarantowany dostęp do kształcenia, informacji dotyczących prowadzonych przez szkoły naborów oraz możliwości podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Ograniczeniem mogą być tylko przeciwwskazania lekarskie do podejmowania nauki w zakresie kwalifikacyjnych kursów zawodowych. Jak corocznie, również w 2017r., w stosunku do wszystkich osadzonych prowadzono oddziaływania mające na celu motywowanie ww. do podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych oraz podjęcia nauczania w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności. W przypadku osób niewidomych i niedowidzących odbywało się to w formie rozmów indywidualnych, pogadarek, komunikatów emitowanych przy pomocy radiowęzła. Przekazano informacje w zakresie oferty programowej oraz wolnych miejsc w szkołach i na kursach prowadzonych w Centrach Kształcenia Ustawicznego na terenie całej Polski. Osadzeni niepełnosprawni mają także możliwość kształcenia i samokształcenia w ramach jednostek, w których przebywają. W 2017 r. 3 skazanych niedowidzących skorzystało z edukacji kursowej (w ramach projektu PO WER dwóch skazanych niedowidzących ukończyło kursy zagospodarowania, projektowania, urządzania i pielęgnacji terenów zielonych, natomiast jeden przebywający w ZK w Sierakowie Śląskim ukończył kurs zawody „Szwacz materiałów tapicerskich” wraz z pakietem programu resocjalizacyjnego aktywizacji zawodowej).

Zatrudnienie osób pozbawionych wolności w jednostkach podstawowych organizowane jest w sposób umożliwiający zatrudnianie również osób z orzeczoną niepełnosprawnością. Skazani niepełnosprawni angażowani są również do prac nieodpłatnych na rzecz jednostek celem kształtowania bądź umacniania nawyku pracy i nabywania kompetencji zawodowych. W 2017r. skierowano do zatrudnienia odpłatnego lub nieodpłatnego 143 osadzonych posiadających orzeczoną stopień niepełnosprawności, w tym 14 osób z dysfunkcją wzroku.

Administracje jednostek penitencjarnych udzielały pomocy w uzyskaniu orzeczeń o stopniu niepełnosprawności oraz świadczeń emerytalnych lub rentowych, jak również organizowały pomoc w środowisku otwartym, osobom przygotowywanym do zwolnienia i ich rodzinom. Odbywało się to poprzez współpracę z kuratorem sądowym w wykonywaniu orzeczeń i przygotowaniu do społecznej readaptacji osadzonych, w tym współpracowano również we wskazanym zakresie z organami pomocy społecznej oraz innymi podmiotami zewnętrznymi, w których zakres działania wpisana jest pomoc osobom zwalnianym z zakładów karnych i aresztów śledczych. W 2017 r. 647 osadzonych uzyskało w związku z różnymi dysfunkcjami orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności,

183 niezdolność do zatrudniania (rentę chorobową) i 20 rentę socjalną. W przypadku 55 osób wszczęto ww. działania, a orzeczenia wpłyną w 2018 r.

Sytuacja osób niepełnosprawnych, w tym niewidomych i niedowidzących, jest stale monitorowana przez Służbę Więzienną. Wychodząc naprzeciw potrzebom tych osób w 2017 r. Centralny Zarząd Służby Więziennej przekazał Aresztowi Śledczemu w Krakowie i Gdańsku środki budżetowe w wysokości 8 000 zł na zakup 2 maszyn do pisania w języku Braille'a. Dodatkowo Areszt Śledczy w Krasnymstawie zakupił ww. sprzęt z środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości, z uwagi na konieczność korzystania z niej przez osobę niewidzącą. Kadra penitencjarna w całej Polsce została poinformowana o możliwości wypożyczenia maszyn w przypadku, gdy przyjęta zostanie na stan jednostki osoba niewidoma lub niedowidząca. Ponadto w tym samym roku przekazano również środki celowe w wysokości 7 000 zł do Zakładu Karnego w Bydgoszczy Fordon w celu doposażenia oddziału, w którym realizowany jest program „Kurs rehabilitacji podstawowej z elementami orientacji przestrzennej i samodzielnego poruszania się oraz nauki pisania w języku Braille'a.” W tym celu zakupiono zegarek mówiący z minutnikiem, zegarki brajlowskie – na pasku skórzanym i metalowym, płynomierz, mówiący ciśnieniomierz, mówiący kalkulator, mówiąca stacja meteo oraz dymoqueen – etykiety brajlowskie. Ponadto na wyposażeniu sali terapii jest urządzenie lektorskie eye-pal, przenośna walizkowa pętla indukcyjna, maszyna do pisania Braille'm, oraz białe laski i tabliczki brajlowskie. Ze wszystkich sprzętów korzystają osadzeni, którzy przebywają w jednostce w związku z udziałem w kursie orientacji przestrzennej i nauki pisania Braille'm.

W ww. „Programie kursu rehabilitacji podstawowej z elementami orientacji przestrzennej i samodzielnego poruszania się oraz nauki pisma Braille'a” mogą uczestniczyć skazani, którzy wcześniej takiego szkolenia nie przechodzili. Skazani kierowani na kurs odbywają karę w systemie terapeutycznym poza oddziałem.

Zakład Karny w Bydgoszczy – Fordonie realizuje program edukacyjny dla osadzonych będących inwalidami wzroku, ale nie realizuje okulistycznego leczenia specjalistycznego. Skazani po zakończonym udziale w programie są transportowani do jednostek, z których przybyli lub do jednostek położonych bliżej stałego miejsca zamieszkania osadzonego, głównie z uwagi na potrzebę doskonalenia swoich umiejętności w różnych warunkach i sytuacjach życiowych. Pozostawanie w tym samym oddziale czasem przez kilka lub kilkanaście lat ograniczałoby sprawność psychofizyczną skazanych ociemniałych. Utrudniałoby też bezpośredni kontakt z najbliższymi, z uwagi na często znaczne oddalenie od ich stałego miejsca zamieszkania. W 2017 r. przeprowadzono takie dwa szkolenia dla dwóch osadzonych.

Skazanym inwalidom wzroku, którzy przyjeżdżają do ww. jednostki towarzyszy na ogół przekonanie, że przyjechali w celu leczenia, a nie nauki w nowych dla siebie warunkach. Skazani ci spodziewają się samych przywilejów. Nie życzą sobie żadnych obowiązków, zarówno w czasie trwania kursu jak i po wyjeździe do innych jednostek penitencjarnych. Traktują siebie wyłącznie jako osoby chore, o znacznym stopniu inwalidztwa, nie dopuszczając do świadomości, że można i należy od nich egzekwować wywiązywanie się z całego zakresu zadań i obowiązków spoczywających na nich jako na osobach pozbawionych wolności. Często prezentują postawy roszczeniowe, pełne agresji skierowanej na przedstawicieli administracji zakładu.

Kurs orientacji przestrzennej obejmuje 45 godzin przeznaczonych dla każdego osadzonego. Zajęcia podzielone są na część teoretyczną i praktyczną. Po zrealizowaniu pełnej wersji zajęć odbywa się egzamin. Program jest finansowany ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej. Osoby przybywające na kurs zostają zakwaterowane w celach wspólnie z osadzonymi pełnosprawnymi, którzy pełnią rolę przewodnika.

Utrata wzroku nie jest dla człowieka czynnikiem obojętnym. Towarzyszą jej reakcje silnie zabarwione emocjonalnie, o znaku ujemnym. Mają one charakter bardzo indywidualny i trudno ująć je w pewne ramy. W różnych opracowaniach wymienia się kilka czynników mających wpływ na reakcje ociemniałych na utratę zdolności widzenia. Są to między innymi: wiek ociemniałego w chwili utraty wzroku, to czy ślepotą nastąpiła sama, czy towarzyszy jej dodatkowe kalectwo lub inna choroba, stan zdrowia psychicznego w chwili utraty wzroku oraz sytuacja w jakiej znajduje się ociemniały po utracie wzroku (kwestia właściwej opieki, atmosfery). Osadzeni mają, również w tym obszarze, pełną możliwość korzystania z pomocy psychologicznej i pedagogicznej w każdej jednostce penitencjarnej.

Z uwagi na fakt, że populacja skazanych niewidomych lub niedowidzących jest stosunkowo niska, każda jednostka penitencjarna nie ma pełnego wachlarza oferty i wyposażenia dedykowanej dla tej grupy osadzonych. W chwili przyjęcia do zakładu karnego lub aresztu śledczego osoby ze znaczną dysfunkcją wzroku, uwzględniając zasadę indywidualizacji, podejmowane są działania zmierzające do pracy z taką osobą.

W trakcie odbywania kary pozbawienia wolności, skazani biorą udział w różnorodnych programach resocjalizacyjnych ukierunkowanych na zdiagnozowane u nich deficyty celem uzyskania szeroko rozumianej readaptacji społecznej. Z tej formy oddziaływań w 2017 r. skorzystało 21 skazanych niedowidzących (między innymi w obszarach aktywizacji zawodowej, przeciwdziałania przemocy i agresji, czy też profilaktyki nadużywania środków psychoaktywnych). W 2017 r. trzech osadzonych niewidomych lub niedowidzących ukończyło terapię w oddziałach terapeutycznych dla uzależnionych od alkoholu, a dwóch przebywało w oddziałach dla osób z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi.

Osoby niepełnosprawne mogą korzystać z oferty realizowanej na terenie jednostek organizacyjnych. Uczestniczą w zajęciach kulturalno-oświatowych na zasadach ogólnych oraz w przypadku niepełnosprawności uniemożliwiających takie uczestnictwo proponowane są zajęcia indywidualne. Osadzeni mają też możliwość uczestnictwa w spotkaniach z przedstawicielami instytucji wyspecjalizowanych w pomocy osobom niepełnosprawnym, a w szczególności z pracownikami właściwych ośrodków pomocy społecznej, fundacji stowarzyszeń, instytucji oraz innych podmiotów zewnętrznych zajmujących się problematyką osób niepełnosprawnych. Zakłady karne i areszty śledcze obejmują osadzonych znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej pomocą (m.in. z uwagi na stan zdrowia, ograniczenia wynikające z niepełnosprawności, bezdomność, trudności w znalezieniu zatrudnienia po zwolnieniu), okresem o którym mowa w art. 164 § 1 kkw – czyli programem przygotowania do wolności. W ww. działaniach uczestniczy właściwy kurator zawodowy, a dodatkowo w tych przedsięwzięciach mogą współdziałać stowarzyszenia, fundacje, organizacje oraz instytucje, których celem działania jest realizacja zadań readaptacyjnych, jak również kościoły i inne związki wyznaniowe oraz osoby godne zaufania.

Na mocy Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 września 2017 r. w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu

Sprawiedliwości (Dz. U. 2017 r. poz. 1760) osadzeni mogą korzystać ze środków finansowych, w przypadku braku możliwości korzystania ze środków budżetowych, między innymi na pokrywanie kosztów związanych ze specjalistycznym leczeniem lub rehabilitacją leczniczą oraz uzyskiwaniem orzeczeń o niepełnosprawności, stopniu niepełnosprawności lub niezdolności do pracy, pokrywaniu kosztów transportu specjalnego, zgodnie ze wskazaniami lekarskimi lub przejazdów do miejsca pobytu, nauki, terapii, pracy, zwłaszcza wykonywanej nieodpłatnie (w 2017 r. zrealizowano 149 takich transportów, w tym dla osób niepełnosprawnych). Ponadto korzystali z pokrywania kosztów związanych z organizacją i udzielaniem pomocy rzeczowej w formie między innymi środków czystości i higieny osobistej, leków, środków opatrunkowych i sanitarnych, wyrobów medycznych, w tym protez, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych. W 2017 r. 8 skazanych wyposażono w białe laski oraz jednemu zakupiono czujnik pomiaru cieczy.

W 27 jednostkach penitencjarnych biblioteki zaopatrzone zostały w audiobooki, a 11 bibliotek posiada na stanie książki dla niewidomych. W pozostałych przypadkach istnieje możliwość korzystania z zasobów bibliotek miejskich na podstawie podpisanych porozumień. Na potrzeby osób niewidzących i niedowidzących podpisano 9 tego typu porozumień. Z uzyskanych informacji z jednostek penitencjarnych wynika, że na wyposażeniu nie posiadają żadnych aktów prawnych (za wyjątkiem jednej jednostki penitencjarnej, która posiada Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych) napisanych brajlem. Istnieje natomiast możliwość dostarczenia wszelkich aktów prawnych w wersji powiększonej czcionki. Pomocą służą też osadzeni, którzy przeszli szkolenie kursowe opiekuna osoby niepełnosprawnej lub starszej, funkcjonariusze, w takich przypadkach istnieje również możliwość zakupu specjalnego oprogramowania komputerowego.

Wszystkie jednostki penitencjarne posiadają stanowiska wyposażone w program do komunikacji Skype, w celu ułatwienia komunikacji z osobami bliskimi i członkami rodzin. Ponadto system operacyjny Windows, w który standartowo wyposażone jest stanowisko komputerowe, posiada udogodnienia do korzystania przez osoby niewidzące. Ponadto 5 jednostek penitencjarnych ma stanowiska komputerowe wyposażone w programy odczytu ekranu.

Uwzględniając indywidualne potrzeby skazanych w trzech jednostkach penitencjarnych realizowana jest prenumerata prasy dla osób niewidzących.

Służba Więzienna na bieżąco monitoruje i reaguje na potrzeby osadzonych niepełnosprawnych, w tym niewidomych lub niedowidzących.

- wprowadzone zostały zmiany legislacyjne na poziomie Dyrektora Generalnego Służby Więziennej,

- przekazano środki finansowe na zakup dwóch maszyn do pisania Braill'em,

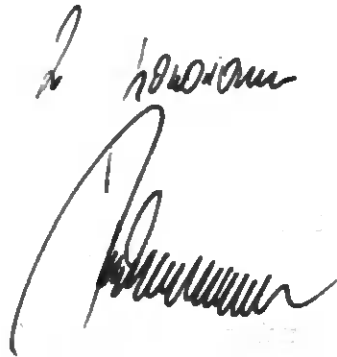
- przekazano środki finansowe na wyposażenie Zakładu Karnego w Bydgoszczy Fordon w przyrządy służące do profesjonalnego prowadzenia kursu orientacji przestrzennej i pisania Braill'em,

- w celu poszerzenia oferty programowej dla skazanych, w ogłoszonej w 2017 r. przez Dyrektora Generalnego Służby Więziennej IV edycji Konkursu na program resocjalizacji sprzyjającej readaptacji osób pozbawionych wolności, wprowadzono obszar: skazani starsi (60+) lub niepełnosprawni (nagrodzone programy są umieszczane na stronie intranetowej Biura Penitencjarnego do wykorzystania służbowego przez kadrę penitencjarną jako przykład dobrych praktyk),

- 28 stycznia 2016 r. pismem nr BP-073.27.16.175 do dyrektorów okręgowych Służby Więziennej zastępca Dyrektora Generalnego Służby Więziennej poinformował między innymi o konieczności zapoznania się z aktami prawnymi zamieszczonymi na stronie Biura Pełnomocnika Rządu ds. Niepełnosprawnych

- 5 lipca 2016 r. pismem nr BP-173/16/1338 do dyrektorów okręgowych Służby Więziennej zastępca Dyrektora Generalnego Służby Więziennej po wizycie zespołu Rzecznika Praw Obywatelskich koncentrującej się na problematyce odbywania kary pozbawienia wolności przez osoby niepełnosprawne zalecił między innymi: przeprowadzanie szkoleń dla kadry z zakresu poszerzania wiedzy o ograniczeniach i deficytach oraz właściwych sposobów ich przewyżczenia u osób niepełnosprawnych, podjęcia współpracy w podmiotami zewnętrznymi mającymi na celu pomoc osobom niepełnosprawnym, zapoznania z wymienionym powyżej podręcznikiem Judy Cohen, przestrzegania standardów postępowania wobec osób niepełnosprawnych, właściwej organizacji kontroli osobistej tych osób, sukcesywnym dostosowywaniu infrastruktury jednostek penitencjarnych do ułatwienia funkcjonowania osób niepełnosprawnych, realizowania oferty zajęć kulturalno – oświatowych i sportowych oraz programów resocjalizacyjnych.

Handwritten signature and initials in black ink, appearing to be 'Z. Nowak' and a large, stylized signature below it.

Wykonano w 2 egz.:

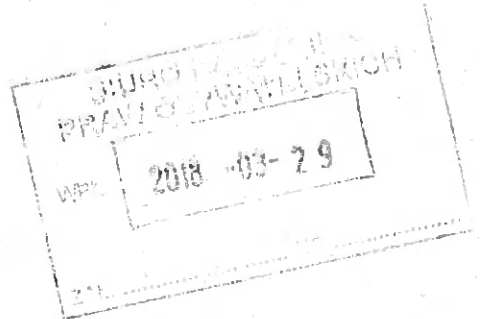
1. adresat

2. aa

BIURO PRAW
ul. Rakowicka 272
02-521 WARSZAWA

WARSZAWA

BP-OSS.1.2018.AB

OPŁATA POBRANA
TAXE PERÇUE - POLSKIE
Umowa z Poczta Polska S.A.
ID 3-19851/W

Sz. P.

Hanna Muchomska
Instytut Pracy i Związków Prac
Obywatelskich
ul. Solidarności 77
00-080 Warszawa